

K R Z Y S Z T O F K R O C Z

Java

Podręcznik na start

Helion

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawca dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawca nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Redaktor prowadzący: Małgorzata Kulik

Projekt okładki: Studio Gravite/Olsztyn

Obarek, Pokoński, Pazdrijowski, Zaprucki

Materiały graficzne na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock.

Helion S.A.

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel. 32 230 98 63

e-mail: helion@helion.pl

WWW: <https://helion.pl> (księgarnia internetowa, katalog książek)

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres

<https://helion.pl/user/opinie/javpos>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

ISBN: 978-83-283-9783-5

Copyright © Krzysztof Kroc 2023

Printed in Poland.

- [Kup książkę](#)
- [Poleć książkę](#)
- [Oceń książkę](#)

- [Księgarnia internetowa](#)
- [Lubię to!» Nasza społeczność](#)

Spis treści

Przedmowa	7
Rozdział 1. Dobry początek — wstęp do programowania	9
Czym są język programowania i program komputerowy?	9
Instalacja Javy	10
Środowisko programistyczne IntelliJ	11
Szybka powtórka	15
Rozdział 2. Zrób coś ciekawego — początki programowania	17
Pudełko na wartości — zmienna	17
Pomocnik wykonujący czynności — metoda	21
Jeśli tak, to zrób tak — instrukcje warunkowe if i switch-case	25
Powtórz kod wielokrotnie — pętla for	30
Pętla while i do-while	32
Szybka powtórka	34
Rozdział 3. Twórz własny świat w swoim programie — klasy i obiekty	37
Nie dotykaj tego, co nie Twoje — modyfikatory dostępu	46
Niby proste, a jednak obiektowe — autoboxing, unboxing i BigDecimal ...	54
Zaawansowane operacje liczbowe — BigDecimal	55
Szybka powtórka	60
Rozdział 4. Pojemniki na rzeczy — tablice i kolekcje	63
Pojemnik o określonej wielkości — tablica	63
Pojemniki o nieokreślonej wielkości — lista (List) i zbiór (Set)	71
Pojemnik typu klucz-wartość — mapa	77
Szybka powtórka	80
Rozdział 5. Coś, co jest dostępne wszędzie — static i typ wyliczeniowy enum	83
Utwórz coś jeden raz dla całej aplikacji — słowa static i final	83
Wyliczanka — enum (typ wyliczeniowy)	91
Szybka powtórka	96

Rozdział 6. Wspólnota klas — dziedziczenie	99
Jestem Twoim potomkiem, więc daj mi coś od siebie — dziedziczenie klas	99
Wiadomość premium to też wiadomość — rzutowanie klas i sprawdzanie typów	108
Kiedy jedna rzecz jest taka sama jak inna — metody equals() i hashCode()	114
Szybka powtórka	125
Rozdział 7. Ups... Coś poszło nie tak — wyjątki	129
Błędy w aplikacji — wyjątki w akcji	129
Wystąpił błąd — co robimy? Podział i obsługa wyjątków	132
Niepożądana sytuacja — tworzenie własnych wyjątków	140
Szybka powtórka	146
Rozdział 8. Co mogę i co powinienem robić?	
Zaimplementuj to — interfejsy i klasy abstrakcyjne	147
Wiem, kim jestem i co mam robić, ale powiedz mi jak — klasy i metody abstrakcyjne	147
Jeśli chcesz być jednym z nas, musisz mieć pewne umiejętności — interfejs	152
Klasy anonimowe	166
Szybka powtórka	167
Rozdział 9. Akceptuję tylko wybranych — typy generyczne	171
Czy jesteś wybranym? Tworzenie i używanie typów generycznych	171
Tworzenie referencji — interpretacja w obiekcie należącym do referencji	172
Nieokreślony typ — wildcard	178
Szybka powtórka	183
Rozdział 10. Nie wymyślaj koła na nowo — biblioteki zewnętrzne, testy jednostkowe	185
Korzystaj z gotowych rozwiązań — Maven, zależności i dodawanie bibliotek	185
Upewnij się, że kod działa poprawnie — testy jednostkowe	194
Szybka powtórka	205
Rozdział 11. Pisz prosty kod — podstawowe zasady pisania czystego kodu	207
Wszystko ma konkretną nazwę i konkretne miejsce — nazewnictwo i kolejność	207
Unikanie duplikatów	214
Refaktoryzacja i testy	215

Dziedziczenie i kompozycja	220
Podział obowiązków — odpowiedzialność klas i metod	232
Nowości, ułatwienia i uproszczenia dotyczące pisania kodu w kolejnych wersjach Javy	234
Szybka powtórka	250
Rozdział 12. Poczuj się jak wykwalifikowany inżynier — techniczne aspekty Javy	251
Kompilator, czyli kompilacja plików .java	252
JVM, czyli wirtualna maszyna Javy	252
Pamięć JVM, czyli Garbage Collector	253
Szybka powtórka	260
Rozwiązania zadań	261

Rozdział 2. Zrób coś ciekawego — początki programowania

Pudełko na wartości — zmienna

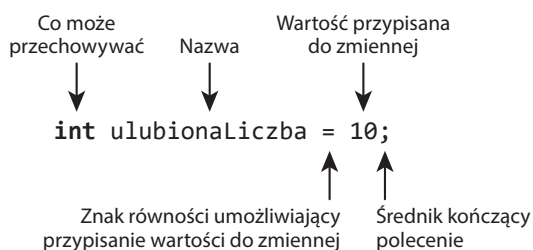
Przyszedeł czas, aby poznać kolejne zagadnienie, jakim jest **zmienna**. Można ją porównać do małego pudełka, które pozwala nam przechować pewną wartość, np. liczbę lub pojedynczy znak. Pudełko to musi mieć nazwę oraz typ wartości, która się w nim znajdzie (beczka na wino nie powinna zawierać ropy — w przypadku zmiennych sytuacja wygląda analogicznie). Gdybyśmy chcieli w jakiś sposób zobrazować zmienną, która miałaby reprezentować np. naszą ulubioną liczbę, wyglądałoby to tak:

Charakterystyka zmiennej:
Nazwa: ulubionaLiczba
Co może przechowywać: liczby całkowite
Co przechowuje: liczbę 10

Rysunek 2.1. Charakterystyka zmiennej

Teraz trzeba to „przenieść na papier”, czyli utworzyć taką zmienną, używając kodu. Aby zadeklarować zmienną, musimy podać kolejno typ oraz nazwę, a następnie za pomocą znaku równości przypisać jej wartość. Poniżej znajdziesz przykład.

Rysunek 2.2. Składnia zmiennej

W ten oto prosty sposób zadeklarowaliśmy swoją ulubioną liczbę w programie. Możesz zadeklarować również pustą zmienną, niezawierającą żadnej wartości, a następnie przypisać jej wartość.

Listing 2.1. Deklaracja zmiennej

```
int ulubionaLiczba; // deklaracja zmiennej (domyślnie dla typu int
                    // wartość będzie równa 0)
ulubionaLiczba = 10; // przypisanie liczby 10 do zmiennej
```

Zapewne zastanawiasz się, co oznacza słowo `int` — określa ono typ liczb całkowitych.

Zmienne mają wiele ciekawych zastosowań. W przypadku zmiennych liczbowych możemy np. wykonywać standardowe operacje dodawania (+), odejmowania (-), mnożenia (*) i dzielenia (/). Spróbujmy zatem zapisać wynik mnożenia ulubionej liczby przez 2 i wyświetlić go w konsoli.

Listing 2.2. Operacja mnożenia z użyciem dodatkowej zmiennej

```
public static void main(String[] args) {

    int ulubionaLiczba = 10;
    int mnoznik = 2;
    int wynikMnozenia = ulubionaLiczba * mnoznik;
    System.out.println(wynikMnozenia);
}
```

W konsoli powinien wyświetlić się wynik 20. Zastanów się przez chwilę — do czego są nam tak naprawdę potrzebne zmienne? Czy nie moglibyśmy od razu napisać `10 * 2` i wyświetlić oczekiwanego wyniku? Kod programu wydałby się wtedy krótszy, a jego działanie pozostałoby takie samo.

Listing 2.3. Operacja mnożenia bez użycia dodatkowej zmiennej

```
public static void main(String[] args) {

    int wynikMnozenia = 10 * 2;
    System.out.println(wynikMnozenia);
}
```

Z pozoru może się to wydawać prostsze, jednak zmienne mają tę przewagę, że nazywają daną wartość. Skąd mamy wiedzieć, czym tak naprawdę są wskazane liczby: 10 i 2? Czy 10 stanowi cenę, wagę, długość lub szerokość czegoś? W przypadku zapisu bez użycia zmiennych nie znamy odpowiedzi na to pytanie. Pamiętaj o tym, aby program był czytelny i aby łatwiej się z nim pracowało.

Zmienne w Javie możemy nazywać tak, jak chcemy, jednak nie możemy używać polskich znaków ani stosować spacji. Przyjęło się, że w celu oddzielenia wyrazów początek zmiennej pisany jest małą literą, a każde kolejne słowo — dużą, jak np. `toJestBardzoDlugaZmienna`.

No dobrze, poznałeś już typ liczb całkowitych, pora więc omówić kolejny, czyli typ liczb zmiennoprzecinkowych (z możliwymi wartościami ułamkowymi).

W Javie mamy do czynienia z dwoma podstawowymi typami przechowywania takich liczb — są to `float` i `double`. Różnią się one od siebie przede wszystkim pojemnością oraz precyzją (`float` może przechowywać nieco mniejsze liczby niż `double` — dokładne pojemności przedstawione są w tabeli 2.1). Należy pamiętać o tym, że część ułamkową i całkowitą oddzielamy za pomocą kropki (`.`), a nie przecinka. Napiszmy zatem prosty program dodający do siebie dwie liczby zmiennoprzecinkowe z użyciem typu `double`.

Listing 2.4. Dodawanie liczb zmiennoprzecinkowych

```
public static void main(String[] args) {

    double x = 1.2;
    double y = 1.3;
    System.out.println(x + y);
}
```

Jak nietrudno się domyślić, rezultatem działania tego programu będzie wyświetlenie liczby 2.5 w konsoli. Spróbujmy nieco tutaj namieszać i zamieńmy typ zmiennej `x` na `float`.

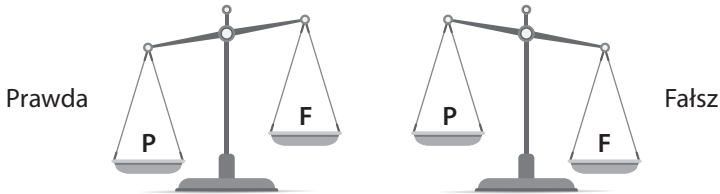
Listing 2.5. Dodawanie liczb zmiennoprzecinkowych o różnych typach

```
public static void main(String[] args) {

    float x = 1.2f; // litera f umieszczona po liczbie
    double y = 1.3;
    System.out.println(x + y); // dodanie zmiennej typu double
                               // do zmiennej typu float
}
```

Zwróć uwagę na to, że aby przypisać liczbę do zmiennej typu `float`, należy posłużyć się literą „f” lub „F”. Dzieje się tak dlatego, iż domyślnie w Javie liczba zmiennoprzecinkowa jest traktowana jako `double`. W tym miejscu pojawia się pewna ciekawostka. Mianowicie podczas dodawania do siebie `float` i `double` (lub wykonywania innej operacji arytmetycznej) dochodzi do konwersji, która sprawia, że wynik jest niedokładny. Ważne, żeby pamiętać, że przy pracy ze zmiennymi typu `float` i `double` może dojść do niedokładnych wyników. Dlatego w praktyce przy dokładnych obliczeniach stosuje się typ `BigDecimal`. Poznasz go w jednym z kolejnych rozdziałów tej książki. Jeśli potrzebujesz skorzystać ze zmiennej typu `float` lub `double`, sugeruję raczej użycie typu `double` ze względu na większą pojemność i precyzję.

Chciałbym przedstawić Ci jeszcze jeden bardzo istotny typ prosty, jakim jest `boolean`. To bardzo ciekawy typ, gdyż może przyjmować tylko dwie wartości: `true` (prawda) i `false` (fałsz). Można wyobrazić go sobie jako wagę, na której umieszczone są prawda (P) i fałsz (F). W zależności od tego, co jej przekazemy, przechyli się ona w danym kierunku. Obrazuje to następujący rysunek:

Rysunek 2.3. Typ boolean

Brzmi banalnie, ale nie jest to takie oczywiste. Na przykład w kodzie wyrażenie $1 > 0$ także ma wartość `true`. Spójrz na listing 2.6.

Listing 2.6. Przykładowe zastosowanie zmiennej typu boolean

```
public static void main(String[] args) {

    boolean domyslnie; // jeśli nic do niej nie przypiszesz, domyślnie będzie miała
                       // wartość false

    boolean wartosc = true; // przypisanie wartości true
    boolean czyJedenWiększeOdDwoch = 1 > 2; // fałsz, ponieważ 1 jest
                                               // mniejsze od 2

    System.out.println(wartosc); // prawda
    System.out.println(czyJedenWiększeOdDwoch); // fałsz
}
```

Jak widzisz, typ `boolean` może być pomocny nie tylko w przechowywaniu oczywistej wartości `prawda/fałsz`, ale także w sprawdzaniu danego wyrażenia. Takim wyrażeniem może być zarówno warunek logiczny, jak i np. porównanie dwóch fragmentów tekstu i ocena, czy są one takie same. Operacje tego typu poznasz jednak nieco później — idźmy spokojnie do przodu, krok po kroku. W tej chwili skup się na ogólnych zastosowaniach poszczególnych typów, a w kolejnych rozdziałach poznasz ich rozszerzone możliwości. Proces nauki programowania wymaga pewnych etapów i otwierania kolejnych skrzyń okrytych tajemnicą.

Dokonajmy jeszcze kilku deklaracji typów prostych, aby oswoić się z ich używaniem.

Listing 2.7. Deklaracja wszystkich typów prostych

```
char znak = "c";
boolean prawda = true;
boolean fałsz = false;
boolean czyJedenWiększeOdDwoch = 1 > 2;
double liczbaNiecałkowita = 1.3;
byte małaLiczba = 3;
short niecoWiększa = 32123;
int dużaLiczba = 434234234;
long wielkaLiczba = 2323213213121;
float mniejszaZmiennoprzecinkowa = 312.32f;
double większaZmiennoprzecinkowa = 321312.4342342;
```

Tabela 2.1 przedstawia typy dostępne w Javie. Zwróć uwagę na to, że typy proste są pisane małą literą.

Tabela 2.1. Typy proste w Javie

Typ	Co reprezentuje	Możliwe wartości
boolean	Prawda/fałsz	true (prawda), false (fałsz)
char	Pojedynczy znak, np. litera	Wartości pojedynczych znaków otoczone apostrofami, np. 'a', 'b'
byte	Bajt	Jeden bajt (w praktyce: liczba od -128 do 127)
short	Niewielka liczba całkowita	Liczba całkowita z przedziału: -32 768 – 32 767
int	Liczba całkowita średniej długości	Liczba całkowita z przedziału: -2 147 483 648 – 2 147 483 647
long	Długa liczba całkowita	Liczba całkowita z przedziału: -9 223 372 036 854 775 808 – 9 223 372 036 854 775 807
float	Średniej długości liczba zmiennoprzecinkowa (z możliwymi wartościami po przecinku)	Liczba zmiennoprzecinkowa z przedziału: $3.40282347 \times 10^{38} - 1.40239846 \times 10^{-45}$
double	Długa liczba zmiennoprzecinkowa	Liczba zmiennoprzecinkowa z przedziału: $1.7976931348623157 \times 10^{308} - 4.9406564584124654 \times 10^{-324}$

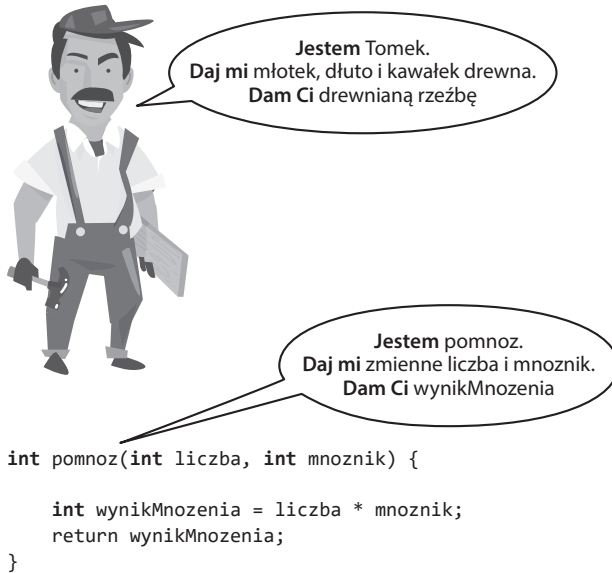
Pomocnik wykonujący czynności — metoda

Załóżmy teraz, że najpierw mnożysz liczby, a potem chcesz je dodatkowo zsumować z dwoma innymi. Zgodnie z tym, z czym zapoznałeś się do tej pory, kod wyglądałby mniej więcej tak:

Listing 2.8. Dodawanie wielu liczb

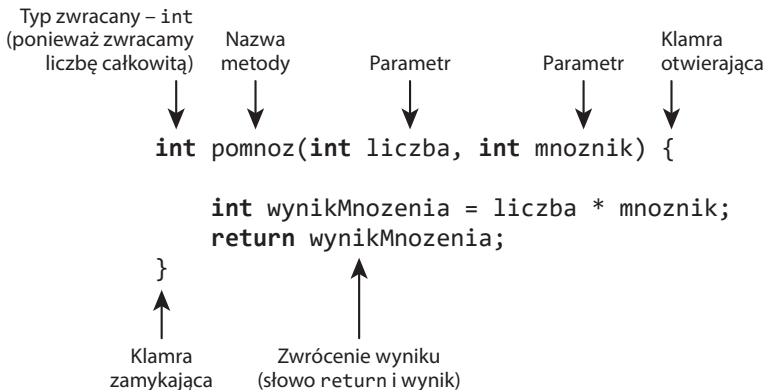
```
public static void main(String[] args) {
    int liczba = 5;
    int mnoznik = 2;
    int wynikMnozenia = liczba * mnoznik;
    int pierwszaDoDodania = 2;
    int drugaDoDodania = 3;
    int suma = wynikMnozenia + pierwszaDoDodania + drugaDoDodania;
    System.out.println(suma);
}
```

Powyższy kod wygląda z pozoru normalnie, ale czy jest czytelny? Co jeśli operacji tych byłoby o wiele, wiele więcej? Z pomocą przychodzą tak zwane metody. Metoda to coś w rodzaju naszego pomocnika, który ma określone zadanie. Tak jak prawdziwy pomocnik, np. stolarza, może on dostać do obróbki kawałek drewna (w kodzie byłby to parametr metody), a rezultatem jego pracy może być choćby drewniana figurka (w kodzie byłaby to wartość zwracana przez metodę). Poniżej znajdziesz ilustrację obrazującą poszczególne elementy metody.

Rysunek 2.4. Porównanie metody z prawdziwym pracownikiem

Poszczególne elementy metody wyglądają następująco:

Rysunek 2.5. Składnia metody

A zatem przy deklaracji metody musimy wskazać zwracany przez nią typ zmiennej, nazwę metody oraz parametry. Dalej znajduje się jej ciało w nawiasach klamrowych, a wewnątrz nich musimy zwrócić jakąś wartość zwracanego typu, używając słowa `return`. Słowo to oznacza także koniec wykonania metody, a zatem nie możemy po nim wykonywać żadnych innych operacji. Niedopuszczalna jest taka konstrukcja:

Listing 2.9. Instrukcja wywoływana po słowie `return`

```
int metoda() {  
  
    return 0; // koniec metody  
    System.out.println("Test"); // błąd  
}
```

Istnieje pewne — ale tylko pozorne — odstępstwo od tej reguły, o którym dowiesz się więcej w kolejnym podrozdziale, dotyczącym instrukcji warunkowych `if` i `switch`. Metoda może również nie przyjmować żadnych parametrów i niczego nie zwracać (wtedy jako typ zwracany podajemy `void` oraz nie musimy używać `return`). Przykład takiej metody znajdziesz poniżej.

Listing 2.10. Metoda, która niczego nie zwraca

```
void wyswietlMilyTekst() {  
  
    System.out.println("Lubię Cię! :)");  
}
```

Takich metod używamy zazwyczaj wtedy, gdy musimy wykonać pewną odseparowaną czynność, która nie jest sprzężona z innymi. Przykładowo, jeśli chcemy napisać metodę wyświetlającą okienko, gdy użytkownik naciśnie przycisk, to wystarczy zaimplementować metodę, która niczego nie zwraca (zwraca `void`), a ta po prostu wyświetli okienko, czyli zrobi to, co miała zrobić, i rezultat jej działania nie będzie nikomu dalej potrzebny. Metody zwracające jakiś wynik zazwyczaj biorą udział w jakimś większym przedsięwzięciu. Ich rezultat często jest poddawany dalszej obróbce przez inne powiązane metody, co tworzy coś w rodzaju sieci.

Metodę wywołujemy, podając jej nazwę, a w nawiasach okrągłych — wartości, które przekazujemy do jej parametrów. Wartość zwracaną przez metody możemy przypisać do zmiennej. Cały kod z listingu 2.8 wzbogacony o metody służące dodawaniu i mnożeniu liczb wyglądałby następująco:

Listing 2.11. Przykłady metod

```

public class Main {

    public static void main(String[] args) {

        int liczba = 5;
        int mnoznik = 2;
        int wynikMnozenia = pomnoz(liczba, mnoznik);
        int pierwszaDoDodania = 2;
        int drugaDoDodania = 3;
        int suma = sumuj(wynikMnozenia, pierwszaDoDodania,
drugaDoDodania);
        System.out.println(suma);
    }

    static int pomnoz(int liczba, int mnoznik) {

        return liczba * mnoznik;
    }

    static int sumuj(int liczba, int liczbaDoDodania,
int kolejnaDoDodania) {

        return liczba + liczbaDoDodania + kolejnaDoDodania;
    }
}

```

Jak możesz zauważyć, metody `pomnoz()` i `sumuj()` zostały umieszczone poza metodą `main()`, którą poznałeś wcześniej jako wyznacznik początku i końca wykonywania programu. Zapytasz pewnie: „Ale jak to? Przecież miała ona stanowić początek i koniec, więc jakim cudem coś znajduje się poza jej ramami?”. Już wyjaśniam: deklaracje metod znajdują się poza metodą `main()`, ale są wewnątrz niej wywoływane, czyli zasada początku i końca działania programu zostaje zachowana. Ważne, aby pamiętać, że metody muszą być umieszczone wewnątrz klasy (w tym wypadku: `class Main`). Nie będziemy teraz zagłębiać się w tę tematykę — klasy poznasz później, podobnie jak słowo kluczowe `static` (umożliwia ono wywołanie metody w metodzie `main()`, dlatego jest konieczne). Wiem, wiem — pojawiło się już sporo nowych elementów, które musisz pominąć. Nie chcę Ci jednak robić mętlika w głowie, dlatego idźmy stopniowo do przodu. Obecnie najważniejsze, co musisz zapamiętać, to struktura metody, miejsce, w którym może być ona zadeklarowana (poza inną metodą, wewnątrz klasy), oraz sposób jej wywołania.

Zadanie 2.1.

Napisz metodę o nazwie `sprawdz`, która przyjmie jako parametry dwie liczby całkowite (x i y) i zwróci wartość `true`, jeśli x jest większy od y , a w przeciwnym wypadku zwróci wartość `false`. Wyświetl w konsoli wynik dla liczb $x = 2, y = 1$ oraz $x = 1, y = 2$.

Wskazówka: pamiętaj o słowie `static` przed typem zwracanym, żebyś mógł użyć tej metody w metodzie `main()`.

Jeśli tak, to zrób tak — instrukcje warunkowe `if` i `switch-case`

Nadszedł czas, aby poznać kolejne możliwości, jakie niesie za sobą pisanie programów komputerowych. Na przykład w przypadku aplikacji do przelewów bankowych użytkownik nie powinien mieć możliwości wykonania przelewu na kwotę wyższą niż ta, którą posiada na koncie — a zatem Ty, jako programista, musisz być w stanie to sprawdzić. Z pomocą przychodzi instrukcja warunkowa `if`. Jej konstrukcja jest bardzo prosta:

Listing 2.12. Składnia instrukcji `if`

```
if(warunek) {  
    // wykonaj, jeśli warunek został spełniony  
}
```

Warunek musi odpowiadać typowi `boolean`, czyli stanowić prawdę lub fałsz (`true` lub `false`). W instrukcji `if` nie możemy podać litery ani cyfry — to nie miałoby sensu, więc przy takiej próbie środowisko zwróciłoby Ci błąd.

Napiszmy zatem prosty program, który „wykona przelew” i sprawdzi, czy jest on w ogóle możliwy. Można to zrobić w następujący sposób (celowo pominąłem metodę `main()` w celu skrócenia kodu i skupienia się na konkretnym fragmencie):

Listing 2.13. Program sprawdzający możliwość wykonania przelewu

```
int stanKonta = 2000;  
int kwotaPrzelewu = 100;  
if(stanKonta > kwotaPrzelewu) {  
    stanKonta = stanKonta - kwotaPrzelewu; // odjęcie kwoty przelewu  
    System.out.println("Wykonano przelew");  
}
```

Program wydaje się dość prosty: deklarujemy stan konta i kwotę przelewu, a następnie sprawdzamy, czy stan konta jest większy. Jeśli tak, to przelew zostaje wykonany, a jeśli nie... No właśnie: czegoś tu brakuje, prawda? Co jeśli ilość środków na koncie jest mniejsza od kwoty przelewu? W tym przypadku

program nie przedstawi żadnej informacji na ten temat — po prostu pominięto czynność zawartą w instrukcji `if`. Aby obsłużyć przeciwny przypadek, należy posłużyć się słowem `else`.

Listing 2.14. Użycie konstrukcji `if-else`

```
int stanKonta = 2000;
int kwotaPrzelewu = 100;
if(stanKonta > kwotaPrzelewu) {

    stanKonta = stanKonta - kwotaPrzelewu; // odjęcie kwoty przelewu
    System.out.println("Wykonano przelew");
} else {
    System.out.println("Błąd - za mało środków na koncie");
}
```

Oczywiście istnieje możliwość konfigurowania wielu przypadków. Przykładowo, jeśli chcielibyśmy wyświetlić komunikat, w sytuacji gdy kwota przelewu byłaby identyczna jak kwota znajdująca się na koncie, musielibyśmy posłużyć się konstrukcją `else-if`.

Listing 2.15. Użycie konstrukcji `else-if`

```
int stanKonta = 2000;
int kwotaPrzelewu = 100;
if(stanKonta > kwotaPrzelewu) {

    stanKonta = stanKonta - kwotaPrzelewu; // odjęcie kwoty przelewu
    System.out.println("Wykonano przelew");
} else if(stanKonta == kwotaPrzelewu) {

    System.out.println("Kwota przelewu jest równa ilości środków
na koncie");
} else {
    System.out.println("Nie można wykonać przelewu - za mało środków
na koncie");
}
```

Do porównywania wartości (sprawdzania, czy są one sobie równe) używamy podwójnego znaku równości (`==`). Pojedynczy znak równości (`=`) jest zarezerwowany na potrzeby przypisywania wartości do zmiennej (z czym już się spotkałeś). Jeżeli chcemy sprawdzić, czy dane wartości nie są sobie równe, używamy do tego operatora `!=` (znak `!` jest zaprzeczeniem).

Listing 2.16. Zaprzeczenie w instrukcji `if`

```
if(stanKonta != kwotaPrzelewu) // czy stan konta jest różny od kwoty przelewu?
```

W tym miejscu może pojawić się pytanie: „Czy istnieje możliwość łączenia kilku warunków w jeden, np. w celu sprawdzenia, czy ilość środków na koncie jest większa od kwoty przelewu *i* czy użytkownik należy do programu

promocyjnego?”. Tak, jest to możliwe dzięki operatorowi `&&`. W praktyce oznacza on to samo co „i” w języku polskim. Instrukcja `if` dokonująca takiego sprawdzenia wyglądałaby następująco:

Listing 2.17. Użycie operatora `&&` („i”)

```
int stanKonta = 2000;
int kwotaPrzelewu = 100;
boolean nalezyDoPromocji = true;
if(stanKonta > kwotaPrzelewu && nalezyDoPromocji) {

    stanKonta = stanKonta - kwotaPrzelewu; // odjęcie kwoty przelewu
    System.out.println("Wykonano przelew");
    stanKonta = stanKonta + 2;
    System.out.println("Przyznano także środki w ramach promocji");
}
```

Użycie operatora `&&`, czyli „i”

Istnieje jeszcze jeden podobny operator: `||`, który oznacza „lub”. Sprawdźmy zatem, czy ilość środków na koncie użytkownika jest większa od kwoty przelewu *lub* czy ilość środków na drugim koncie jest większa od kwoty przelewu (kod ma charakter poglądowy).

Listing 2.18. Użycie operatora `||` („lub”)

```
int stanKonta = 2000;
int kwotaPrzelewu = 2500;

int stanDrugiegoKonta = 5000;
if(stanKonta > kwotaPrzelewu || stanDrugiegoKonta > kwotaPrzelewu) {

    stanKonta = stanKonta - kwotaPrzelewu; // odjęcie kwoty przelewu
    System.out.println("Wykonano przelew");
}
```

Użycie operatora `||`, czyli „lub”

Alternatywą dla instrukcji `if` jest konstrukcja `switch`. Ma ona następującą strukturę:

```

Deklaracja za pomocą słowa switch   Parametr konstrukcji switch
      ↓                               ↓
switch (zmienna) {
  case 1:                               ← Kod do wykonania dla przypadku 1. (case 1)
    System.out.println("Kod dla jedyńki");
    break;                               ← Zakończenie kodu dla danego przypadku
  case 2:
    System.out.println("Kod dla dwójki");
    break;
  default:
    System.out.println("Kod dla pozostałych");
}
```

Rysunek 2.6. Składnia przełącznika `switch`

Najprościej będzie to zobrazować na przykładzie. Załóżmy, że chcemy napisać aplikację wyświetlającą nazwę dnia tygodnia w zależności od numeru, który zostanie podany, czyli jedynka to poniedziałek, dwójka — wtorek itd. Zrobimy to za pomocą przełącznika `switch`. Jego wartością będzie numer dnia tygodnia.

Listing 2.19. Deklaracja zmiennej

```
int dzienTygodnia = 1;
```

Następnie przekazujemy tę wartość do przełącznika `switch` i otwieramy klamrę.

Listing 2.20. Deklaracja przełącznika `switch`

```
switch (dzienTygodnia) {
```

Używając słowa `case`, przekazujemy kolejne wartości i kod, który powinien zostać wykonany w przypadku ich wystąpienia.

Listing 2.21. Przypadki przełącznika `switch`

```
case 1: // wartość zmiennej z przełącznika
System.out.println("Poniedziałek"); // kod do wykonania
break; // zakończenie
case 2:
System.out.println("Wtorek");
break;
case 3:
System.out.println("Środa");
break;
```

Na końcu możemy umieścić fragment kodu, który ma być wykonany dla pozostałych wartości zmiennej przełącznika. W tym celu użyjemy słowa `default`, zamykając konstrukcję `switch`.

Listing 2.22. Domyślny przypadek przełącznika `switch`

```
default:
System.out.println("Nieznany dzień tygodnia");
```

Całość kodu będzie prezentowała się tak jak na listingu 2.23.

Listing 2.23. Instrukcja `switch` określająca dzień tygodnia

```
int dzienTygodnia = 1; // zmienna, której wartość steruje przełącznikiem switch
switch (dzienTygodnia) {
    case 1: // jeżeli 1
        System.out.println("Poniedziałek"); // kod do wykonania dotyczący
                                                // przypadku 1.
        break; // zakończenie wykonania kodu dotyczącego przypadku 1.
    case 2: // jeżeli 2
        System.out.println("Wtorek"); // kod do wykonania dotyczący przypadku 2.
        break; // zakończenie wykonania kodu dotyczącego przypadku 2.
    case 3: // jeżeli 3
        System.out.println("Środa"); // kod do wykonania dotyczący przypadku 3.
```

```

    break; // zakończenie wykonania kodu dotyczącego przypadku 3.
default: // jeżeli żadne z powyższych
    System.out.println("Niezdefiniowany dzień"); // domyślny kod
                                                // do wykonania
}

```

W podrozdziale dotyczącym metod wspomniałem o pewnym odstępstwie od reguły, polegającym na tym, że w metodzie po słowie `return` nie możemy zawierać żadnych instrukcji. W przypadku instrukcji warunkowych takich jak `if` lub `switch` możemy umieścić `return` na końcu kodu danego warunku.

Listing 2.24. Kilka słów `return` w metodzie używającej przełącznika `switch`

```

char podajPierwszaLitereDniaTygodnia() {

    int dzienTygodnia = 1;
    switch (dzienTygodnia) {
        case 1:
            return 'p'; // nie trzeba dodawać słowa break, bo wychodzimy
                       // z przypadku za pomocą słowa return
        case 2:
            return 'w';
        case 3:
            return 's';
        default:
            return 'x';
    }
}

```

Listing 2.25. Kilka słów `return` w metodzie używającej instrukcji `if`

```

char podajPierwszaLitereDniaTygodnia() {

    int dzienTygodnia = 1;
    if (dzienTygodnia == 1) {
        return 'p';
    } else if (dzienTygodnia == 2) {
        return 'w';
    } else if (dzienTygodnia == 3) {
        return 's';
    } else {
        return 'x';
    }
}

```

Możemy podać kilka słów `return` w jednej metodzie, gdyż i tak wykonany zostanie tylko jeden z nich. Program pójdzie jedną ze ścieżek wymienionych w instrukcjach `if` lub `switch`, a zatem `return` ostatecznie będzie użyty *raz, na końcu metody*.

Zadanie 2.2.

Napisz program, który przyjmie jedną z trzech pierwszych liter alfabetu (a, b lub c) oraz wyświetli liczbę określającą jej pozycję w alfabecie (1, 2 lub 3), a dla pozostałych liter zwróci 0. Utwórz dwie osobne metody: z instrukcją `switch` oraz `if`, zwracające odpowiednią liczbę według podanego parametru.

Powtórz kod wielokrotnie — pętla `for`

Pętla umożliwia nam wielokrotne powtórzenie danego fragmentu kodu. Trudno sobie wyobrazić jej odzwierciedlenie w świecie rzeczywistym, gdyż jest to mechanizm sterujący, ale można go porównać do osiołka gonącego za marchewką. Dopóki osiołek nie dostanie marchewki, dopóty cały czas pracuje i próbuje ją dogonić i zjeść. Tak samo działa pętla, co obrazuje poniższa ilustracja:


```
for (int zmienna = 1; zmienna <= 100; zmienna++) {
    System.out.println(zmienna);
}
```

Rysunek 2.7. Analogia między pętlą a światem rzeczywistym

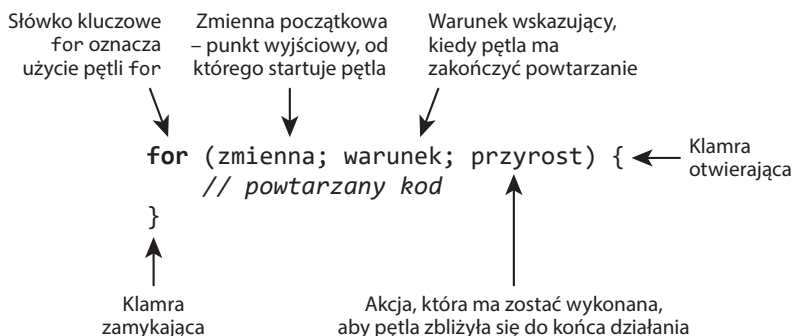
Rozważmy pewien problem dotyczący kodu programu. Gdybyśmy chcieli wyświetlić liczby od 1 do 100, kod musiałby wyglądać mniej więcej tak:

Listing 2.26. Poglądowy kod służący do wyświetlenia 100 liczb bez użycia pętli

```
public static void main(String[] args) {
    System.out.println(1);
    System.out.println(2);
    System.out.println(3);
    System.out.println(4);
    //i tak dalej aż do 100...
}
```

Pisanie 100 linijek kodu byłoby dość uciążliwe, prawda? A co w przypadku, jeśli mielibyśmy wyświetlić tyle liczb, ile wskaże użytkownik? Przykładowo, jeśli poda wartość 50, wyświetlimy tylko 50 liczb od 1 do 50 i tak dalej. Z pomocą przychodzą nam pętle. Nie chodzi tutaj o pętlę sznurka, tylko raczej o rodzaj zapętłonego mechanizmu. W języku Java istnieją trzy rodzaje pętli: `for`, `while` i `do-while`.

Pętla `for` ma następującą składnię:

Rysunek 2.8. Składnia pętli `for`

Z pewnością zdążyłeś już się wystraszyć liczby elementów występujących w pętli `for`. Spokojnie, omówimy tę kwestię dokładnie, aby nie było żadnych wątpliwości. Wróćmy na chwilę do naszego przykładu z wyświetlaniem liczb od 1 do 100 i spróbujmy zdefiniować kluczowe elementy sterowania pętlą.

- **Zmienna:** `int zmienna = 1`
- **Warunek:** `zmienna <= 100`
- **Przyrost:** `zmienna++`

Ponieważ zaczynamy od 1, zmienną początkową będzie właśnie 1. Kończymy na liczbie 100, a zatem warunek wskazujący, kiedy pętla ma się zakończyć, to `zmienna <= 100` (wartość zmiennej mniejsza lub równa 100). Przyrost, czyli to, co się dzieje po wykonaniu kodu wewnątrz pętli, stanowi wyrażenie `zmienna++`, które w praktyce oznacza to samo co `zmienna = zmienna + 1`. Analogicznie stosowany jest minus (możemy napisać: `zmienna--`). Możemy również używać np. zapisu `zmienna+= 2`, który oznacza `zmienna = zmienna + 2`.

Listing 2.27. Przyrost liczbowy z użyciem skróconego zapisu

```
zmienna++; // dodaj 1 do zmiennej
zmienna--; // odejmij 1 od zmiennej

zmienna+= 2; // dodaj 2 do zmiennej
zmienna-= 2; // odejmij 2 od zmiennej
zmienna*= 2; // pomnóż zmienną przez 2
zmienna/= 2; // podziel zmienną przez 2
```

Oczywiście nie ma konieczności stosowania takiego zapisu, niemniej jest on sporo krótszy i przy odrobinie wprawy można go łatwo odczytać.

Zatem po podstawieniu pod strukturę pętli `for` danych, których potrzebujemy do wyświetlenia liczb od 1 do 100, otrzymamy kod z listingu 2.28.

Listing 2.28. Wyświetlenie liczb od 1 do 100 z użyciem pętli `for`

```
for (int zmienna = 1; zmienna <= 100; zmienna++) {
    System.out.println(zmienna);
}
```

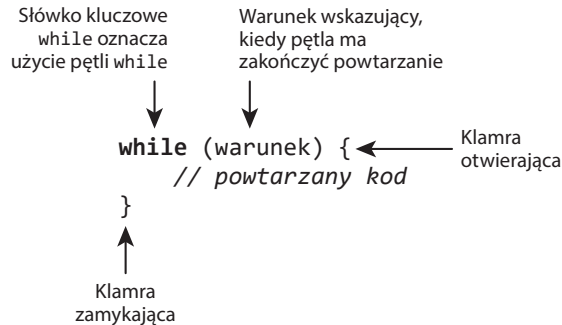
Pętla musi być umieszczona wewnątrz metody — jest ona konkretną instrukcją, a zatem nie może się znajdować poza metodą. Aby wyświetlić co drugą liczbę od 1 do 100, wystarczy zwiększyć przyrost z 1 do 2.

Listing 2.29. Wyświetlenie co drugiej liczby od 1 do 100

```
for (int zmienna = 1; zmienna <= 100; zmienna+=2) {
    System.out.println(zmienna);
}
```

Pętla `while` i `do-while`

Mam nadzieję, że udało Ci się zrozumieć koncept pętli. Poznajmy zatem jej drugi typ, czyli pętlę `while`. Ma ona o wiele prostszą konstrukcję, widoczną poniżej.

Rysunek 2.9. Składnia pętli `while`

Widać tutaj tylko warunek zakończenia pętli. Nasuwa się pewna myśl: czy przez podanie warunku, który zawsze będzie prawdziwy, uzyskamy efekt pętli wywoływanej bez końca? Dokładnie tak — wtedy nasz „osiołek” będzie gonił „marchewkę” w nieskończoność. Poniżej znajduje się przykład takiej pętli.

Listing 2.30. Nieskończona pętla `while`

```
while(1 == 1) {
    // powtarzany kod
}
```

W ramach eksperymentu możesz spróbować uruchomić program z taką pętlą, jednak nie zdziw się, gdy Twój komputer zacznie się zacinać. Wydarzy się tak, ponieważ będzie ją powtarzał w nieskończoność w nadziei na jej zakończenie. Dlatego tak ważne jest zapewnienie zakończenia działania pętli. Również pętla `for` może działać w nieskończoność.

Zmienna nadal ma wartość 1 po każdym kroku pętli,
a zatem warunek `zmienna <= 100` nigdy nie zostanie spełniony

```

for (int zmienna = 1; zmienna <= 100; zmienna = 1) {
    System.out.println(zmienna);
}

```

Rysunek 2.10. Nieskończona pętla `for`

No dobrze, zastanówmy się teraz przez chwilę, jak skonstruować warunek i zapewnić jego spełnienie w pętli `while`. Posłużmy się tym samym przykładem, czyli wyświetleniem liczb od 1 do 100.

Listing 2.31. Wyświetlenie liczb od 1 do 100 w pętli `while`

```

int zmienna = 1; // zmienna początkowa
while (zmienna <= 100) {

    System.out.println(zmienna);
    zmienna++; // przyrost
}

```

Dostrzegasz tutaj zapewne analogię do pętli `for`. Sposób zapisu nieco się jednak różni.

Przejdźmy do omówienia ostatniego typu (jak wynika z mojego doświadczenia — najrzadziej wykorzystywanego), czyli pętli `do-while`.

Słowo do oznaczające rozpoczęcie deklaracji pętli `do-while` Klamra otwierająca (występuje po słowie `do`)

```

do {
    // powtarzany kod
} while (warunek);

```

Klamra zamykająca (występuje przed słowem `while`) Słowo `while` umieszczone po słowie `do` i klamrach `{}` oznacza pełną deklarację pętli `do-while`

Warunek wskazujący, kiedy pętla ma zakończyć powtarzanie

Rysunek 2.11. Pętla `do-while`

Różnica między pętlą `while` i `do-while` jest nieznaczną. W pętli `do-while` *najpierw wykonuje się powtarzany kod, a później sprawdza się warunek*. A zatem mamy tutaj dwa podejścia:

1. Pętla `while` najpierw sprawdza warunek, a później ewentualnie wykonuje powtarzany kod (jeśli warunek nie jest spełniony).
2. Pętla `do-while` najpierw wykonuje powtarzany kod, a później sprawdza warunek i ewentualnie znowu wykonuje powtarzany kod. Zatem powtarzany kod z pętli `do-while` zostanie wykonany co najmniej raz.

Zadanie 2.3.

Napisz program zawierający trzy metody wyświetlające liczby mniejsze od 20, ale większe od liczby całkowitej podanej jako parametr metody. Użyj pętli `for`, `while` i `do-while` (po jednej na każdą metodę).

Wskazówka: pamiętaj, że pętla `do-while` jest wykonywana przynajmniej raz. Nie wyświetl przez pomyłkę liczby, która nie spełnia kryterium z zadania.

Szybka powtórka

Zmienna — pojemnik na dane określonego typu. Przykładowe typy zmiennych to:

- `int` — liczby całkowite;
- `double` — liczby zmiennoprzecinkowe;
- `char` — pojedynczy znak;
- `boolean` — wartość logiczna `true` lub `false`.

Zmienną deklarujemy, podając jej typ i nazwę (pisaną małą literą, kolejne wyrazy — dużą), oraz opcjonalnie przypisujemy jej wartość.

Listing 2.32. Deklaracja przykładowej zmiennej

```
int przykladowaZmienna = 2;
```

Metoda — umożliwia wydzielenie fragmentu kodu i pewnej czynności, za którą odpowiada. Zawiera: typ zwracany, parametry (opcjonalnie), nazwę (nazewnictwo jest takie samo jak w przypadku zmiennych). Typ zwracany metody, która niczego nie zwraca, określa się jako `void`. Metody zwracające jakąś wartość muszą zawierać na końcu słowo `return`. Poniżej przykłady metod — jedna niczego nie zwraca, druga zwraca rezultat.

Listing 2.33. Przykładowe deklaracje metod

```

void metoda(int parametr) {
    System.out.println(1);
}

int metodaZwracajaca(int parametr) {
    System.out.println("Zwracam liczbę większą o 1 od parametru");
    return parametr + 1;
}

```

Instrukcje warunkowe if i switch — umożliwiają sterowanie działaniem programu i sprawdzanie różnych warunków oraz przypadków.

Listing 2.34. Przykładowa instrukcja if

```

int zmienna = 1;
if (zmienna > 0) {
    // wykonaj, jeśli zmienna jest większa od 0
} else if (zmienna == 0) {
    // wykonaj, jeśli zmienna jest równa 0
} else {
    // wykonaj dla pozostałych przypadków
}

```

Listing 2.35. Przykładowe użycie instrukcji switch-case

```

int zmienna = 1;
// instrukcja switch
switch (zmienna) {
    case 0:
        // kod dla 0
        break;
    case 1:
        // kod dla 1
        break;
    default:
        // kod dla innych
}

```

Warunki możemy dodatkowo łączyć i negować.

Listing 2.36. Przykładowe łączenie i negowanie warunków

```

boolean warunekAnd = zmienna > 1 && zmienna < 10; // większa od 1
// i mniejsza od 10
boolean warunekOr = zmienna > 1 || zmienna < 0; // większa od 1
// lub mniejsza od 0
boolean warunekNor = !(zmienna > 3); // zmienna nie większa od 3

```

Pętle — umożliwiają wielokrotne wykonanie kodu zgodnie z podanym warunkiem wyjścia z pętli. W Javie wyróżniamy pętle `for`, `while` i `do-while`. Pętla `do-while` jest wykonywana zawsze minimum raz.

Listing 2.37. Przykładowe deklaracje pętli

```
// pętla for - wyświetl liczby od 0 do 19
for (int i = 0; i < 20; i++) {
    System.out.println(i);
}
// pętla while - wyświetl liczby od 0 do 19
int i = 0;
while (i < 20) {
    System.out.println(i);
    i++;
}
// pętla do-while - wyświetl liczby od 0 do 19
int x = 0;
do {
    System.out.println(x);
    x++;
} while (x < 20);
```

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

-
1. ZAREJESTRUJ SIĘ
 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

Java od lat należy do najpopularniejszych backendowych języków programowania — i do najbardziej rozpowszechnionych języków programowania w ogóle. Zdecydowana większość aplikacji webowych obecnych na rynku konsumenckim i w biznesie powstaje z jej użyciem. Java może się więc okazać świetnym wyborem na początek przygody z programowaniem, a także wtedy, gdy jej poznanie ma być pierwszym krokiem na drodze do zmiany zawodowej ścieżki.

Java. Podręcznik na start to pozycja idealna dla każdego, kto chce podjąć taki krok. W przystępny sposób zaznajamia nie tylko z językiem, ale też z podstawowymi koncepcjami stosowanymi podczas programowania — w obrazowy sposób przyrównuje je do sytuacji znanych spoza świata wirtualnego. Autor nie poprzestaje na podstawach i objaśnia także bardziej zaawansowane zagadnienia, dokonuje również przeglądu zmian, jakie w ciągu poprzednich lat zaszły w kolejnych wersjach Javy. Ostatnie rozdziały poświęca bardziej złożonym aspektom korzystania z tego języka programowania, w tym funkcjonowaniu mechanizmów odśmiecania pamięci, maszynie wirtualnej Javy i jej kompilatorom.

Dzięki książce:

- opanujesz podstawy programowania
- gruntownie zapoznasz się z językiem Java
- zgłębisz obsługę bibliotek
- nauczysz się przeprowadzać testy
- przyswoisz zasady pisania czystego kodu

Krzysztof Kroc

Absolwent studiów magisterskich i inżynierskich na Politechnice Lubelskiej, na kierunku informatyka. Od ośmiu lat działa aktywnie w obszarach związanych z wytwarzaniem oprogramowania i przekazywaniem wiedzy za pośrednictwem kanału YouTube (<https://www.youtube.com/@JavaSolutions>). Na co dzień pracuje jako lider techniczny i architekt rozwiązań, w pracy stawia na jakość, prostotę i optymalizację projektowanych rozwiązań. Chętnie dzieli się wiedzą; uważa, że należy ją przekazywać w możliwie prosty sposób i powoływać się przy tym na oczywiste przykłady.

Helion

helion.pl

HELION SA
ul. Kościuszki 1c
44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
helion@helion.pl

KOD KORZYŚCI
Sięgnij po więcej! ▶

ISBN 978-83-283-9783-5

Cena: 69,00 zł